

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravljalni prostor: 3657 S. Lawndale av.

Office of publication: 3657 So. Lawndale ave. Telephone: Lawndale 4633.

LETO—YEAR XII.

Čena lista je \$4.00. Entered as second-class matter January 22, 1918, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., sreda, 10. decembra (Dec. 10) 1919.

Subscription \$4.00 Yearly.

STEV.—NUMBER 290

Published and distributed under permit (No. 148) authorized by the Act of October 3, 1917, on file at the Post Office of Chicago, Illinois. By order of the President, A. S. Burleson, Postmaster General. Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

NOVA PONUDBA RUDARJEM.

DELI SE V TRI GLAVNE TOČKE.

Odredbi za prihranitev premoga so se poostrele.

Indianapolis, Ind., 9. dec. — Zastopniki rudarjev so danes sprejeli Wilsonov kompromis, ki določa, da se rudarji takoj vrnejo na delo na temelju 14-odstotnega povznanja plače in da posebna komisija pomaga uravnavati masno v negotovosti s naravnimi stroški življenjskih potrebščin. Istočasno je svezni sodnik Anderson na predlog pomočnega generalnega pravdnika Amasa odločil, da en teden raspravo proti rudarskim odborom zaradi šajljanja sodišča.

Indianapolis, Ind. — Tukaj krozi govorica, da bo predsednikova kompromisna pogodba sprejeta zanesljivo v torek popoldne.

Novi predlogi so sledeči:

1. Rudarji se vrnejo takoj na delo.
2. Da se medta rudarjem povzra povprečno za štirinajst odstotkov.
3. Da natančno povznanje medze, do katerega so upravičeni rudarji, določi komisija, sestavljena iz zastopnikov rudarjev, podjetnikov in vlade, ki jo imenuje predsednik.

Slišajo se glasovi, da predsednik ni razpisal prve poteze, da pride do izjave, ampak da jo je storil predsednik rudarske organizacije Lewisa.

Lewis je bil v družbi Greens, tejniške rudarske organizacije, ko se je v soboto zvečer odpeljal v Washington in je bil justični tajnik obveščen od voditeljev strokovno organiziranega delavstva, da so rudarji na poti v Washington, da se doseže nov sporazum.

Po konferenci v Palmerjem in voditelji strokovno organiziranega delavstva je bilo sestavljeno pismo in poslano v Belo hišo. Pismo je tje odnesel justični tajnik. Predsednik je pismo odobril in napravil je majhne spremembe. Ko je bilo pismo izročeno zopet Lewisu in Greensu, sta dejala, da se vrnejo in priporočita, da ga sprejme eksekutiva.

V torek popoldne bodo zastopniki rudarjev razpravljali o novi ponudbi in proti večeru bo morda storjen še zaključek. Če bodo novi predlogi sprejeti, tedaj bodo razposlane brzojavke lokalnim rudarskim organizacijam, naj se rudarjem vrnejo na delo. Tem brzojavkam bodo sledila pisemna obvestila.

Odredbi za prihranitev premoga so postale bolj ostre.

Washington, D. C. — Dasi ravno se vzdrukuje po mestu govorica, da bo rudarska stavka izravnavna, je kurivni upravitelj poostil odredbe za prihranitev premoga. V glavnem mestu so odredbe sledeče, če odbijemo od njih nekatere izjemne odredbe:

Tovarne bodo prejele premog samo za tri delavne v tednu.

V pisarniških poslopih morajo prenehati v razsvetljavo ob štirih popoldne.

V kabareti se uganejo luči o enajstih zvečer.

Razsvetljava za okrašenje in oglašanje je prepovedana.

Obrat na električnih železnicah se omeji.

Obrat na cestnih železnicah se omeji in vonovi ne smejo biti zakurjeni, kadar je promet najbolj gost.

Uradniki izjavljajo, čeprav prično rudarji takoj s delom, tedaj postane produkcija premoga normalna šele v nekaj tednih. Če pa ne pride do izravnave v stavki, tedaj bodo izdane še bolj ostre odredbe za prihranitev premoga.

ŽELEZNIŠKA PREDLOGA V SENATNI ZBORNICI.

Senator iz Montane ročni proti delavstvu in zahteva "vojno do skrajnosti".

RUDARJI MU SO "UPORNIKI PROTI VLADI".

Washington, 9. dec. — Znanu Cumminsova železniška predloga, ki vsebuje določbo proti štrajku, bo vsekaj čez sprejeta v senatu. Sprejeta bi bila že večer popoldne, toda La Follette iz Wisconsinu je preprečil glasovanje s protestom, da senat nima kvoruma. Nato se je odprla ponovna debata, v kateri je pa bilo malo usprotnikov. Thompson iz Colorada je dejal, da se čudi, kako se more sprejeti tako važen zakon, ko ni niti polovica senatorjev navzočih.

Glavni zagovornik predloge je bil senator Myers, demokrat iz Montane. Myers je napovedal "vojno do skrajnosti" organiziranemu delavstvu. Rekel je, da protistavkovna določba v železniški predlogi, nudi "pravo priliko", da se enkrat reši vprašanje, kdo je gospodar v Ameriki, ali vlada ali delavske unije. Dalje je Myers obdolžil Gompersa, da je "podlegel radikalizmu in se združil s postavolomnimi elementi v jeklarstvu in premogarski stavki."

"Kam bomo prišli — je kričal Myers — ako dovolimo železničarjem, da smejo štrajkati in zahtevati uresničenje svojih zahtev, ki jih imajo v roki, in ako železnice delajo izgubo milijonov dolarjev dnevno, in ako se bodo bitko s organiziranim delavstvom in tiral bom stvar do konca. Ako vlada podleže notranji vladi delavskih unij, tedaj je ustava mrtva črta. Premogarska organizacija je v odprtem uporu proti ustavi in pogratla je odlok visokega sodišča."

Garfieldova kariera kot kurivni upravitelj je baje končana.

New York, N. Y. — "The World" je prinesel tole vest iz Indianapolisa:

"Po točkah v sporazumu, po katerem pričakujejo, da konča stavka oficijelno jutri in da postane veljavna, se umakne dr. Harry A. Garfield kot kurivni upravitelj takoj, ko bo imenovana nova komisija in prevzema delo, kateri bo poverjena njegova oblast."

"Dr. Garfield se umakne popolnoma. On ne bo imel nobenega poila pri novi komisiji, izvet je le kot priča. In razume se, da tisti, ki so bili najbolj tesno z njim združeni pri kurivni upravi, ne bodo vstopili kot člani v novi odbor."

Osepnice med prostovoljci in vojniki v Kansasu.

Pittsburg, Kans. — Med prostovoljci, ki kopljejo premog v bližnjih odprtih jamah, in vojniki, ki jih čuvajo in ki so nastanjeni v tukajšnji normalni kolli, so izbruhnile osepnice. 200 prostovoljcev in 800 vojakov je postavljenih pod karanteno in vsem so bile takoj cepilne kose.

Illinoiski rudarji nimajo upanja na poravnavo.

Springfield, Ill. — Med tukajšnjimi rudarji je bilo večer malo upanja na uspešni izid konferencije v Indianapolisu. Rudarji so seveda pripravljani na delo, ako je ponudba taka, da jo lahko sprejmejo. V slučaju, da rudarji sprejmejo kompromisni načrt, bo vzel najmanj eden teden dela za doseg normalnega proizvodnje. Dva ali tri dni, bo vzel predno se rovi očistijo odpadkov, vode in drugih ovir, ki so nastale tekom dolgega počivanja.

MIROVNI POGOJI SOVJETSE RUSIJE.

BALTIŠKE DRAVICE NE VEDO, KAJ SI STORITI.

Ruska delegacija v Dorpatu je objavila mirovne pogoje s Estonijo.

Dorpat, 9. dec. — Mirovna delegacija sovjetske Rusije je objavila pogoje za mir s Estonijo. Pogoji so sledeči:

1. Vazjemno priznanje neodvisnosti.
2. Suspendiranje vojnega stanja.
3. Suspendiranje sovražnosti in določitev časa, v katerem se imajo umakniti čete na lastno ozemlje.
4. Estonija se mora odreči alianci z vsemi državami, ki so v vojni s sovjetsko Rusijo; ravno tako mora pretrgati vse zveze s takozvanimi vladami Kolčaka, Denikina in drugih, ki so v civilni vojni s sovjeti.
5. Estonija mora razorožiti in internirati Judenila in njegove čete in vse njegov bojni material se ne sme premakniti iz estonskih skladišč.
6. Popolna amnestija za vse državljane, ki so na kakršenkoli način pomagali sovjetom in ki so v gibanju za tretjo Internacionalo.
7. Med Estonijo in sovjetsko Rusijo se sklene trgovska pogodba, uvedejo se diplomatski in konzularni stiki, poštni in telegrafski ter železniški zvezi.
8. Sovjetska Rusija mora lasti svetovno — železniške poti, ki so v Estoniji, do predložitve Ruskemu sodišču in izvažanje blaga. V isti zvezi se ima neovstranjenost.

Sovjetske delegacije je zavrgel predlog Estonije, da se najprej sklene premirje za nedoločeno čas. Delegatje Krasin, Bidek in Jofe so izjavili: "Mi smo za mir na temelju samoodločevanja, ne bomo aneksij in nobenih odločitev. O premirju bomo govorili ako estonska vlada misli, da drugače ne more pogajati, toda konferenca ne bo uspešna, ako s takoj ne spusti v pogajanja za mir."

Estonaki-delegatje niso bili pripravljeni za takojšnja mirovna pogajanja, ker so pričakovali, da se najprej sklene premirje s hollivki; iz tega razloga so prošli, da se jim dovoli dva dni časa, da sestavijo odgovor.

Litvinska delegacija pride v par dneh na konferenco; letski vlada je poslala le par zastopnikov, ki imajo nalogo "opazovati razprave in poročati vladi kaj se godi." Do zdaj so na konferenci zastopniki samo Estonci, Litvinci in Leti se še niso odločili, kaj bi storili. Jasno je, da češajo na kak miglje zavaznikov, da li je prav ali ni prav, če se pog

Ne pozabite!!

da se vrši dne 14. decembra v Hoerberjevi dvorani na Blue Island in 21. ulici, točno ob dveh popoldnih velenjih jugoslovanskih

JAVEN SHOD,

na katerem bodo glavni govorniki: **FRANC SVETEK** in **DR. L. PERIĆ**, jugoslovanska delegata na mednarodni delavski konferenci v Washingtonu ter najboljši jugoslovanski govornik **ETBIN KRISTAN**.

Dosedaj sta, govornika rojaka Svetek in dr. Perić na shodu v Pittsburghu in Clevelandu ter vzbudila povsod neizmerno zanimanje s svojim govorom ter tako zasledjenim poročilom o aktualnih razmerah v domovini. Vsa poročila, kateri smo prejeli do sedaj, so morala doseči Ameriko le preko stroge cenzure in gola trpka rosnica nam je neznana.

Zasledjena prilika, da čujemo izvirno ustmeno resnico je tu in prepričani smo, da bo dverana napojena.

Jugoslovanska Chicago, pokazi svojo zavednost — vsi na shod v nedeljo, dne 14. decembra, točno ob dveh popoldnih v Hoerberjevi dvorani na 21. ulici in Blue Island Ave.!

Na predvečer, v soboto dne 13. decembra, pa priredi Okrožna organizacija Jugoslovanskega Republičanskega Zdrženja št. VII. Chicago, Ill.

VELIK BANKET.

v čast rojakoma iz domovine, **Franc Svetek** in **Dr. L. Perić**. Banket se vrši v Hrvatskem Narodnem Sokolskem Domu na 1903 So. Racine Ave. Vstopnina za posameznika \$1.50 za pare \$2.00. Po banketu bo svirala izvrstna godba za plač.

Naka dolžnost je, da se udeležimo polnočevitno tega banketa, da pokasemo gostom mamo svednost Jugoslovanske naselbine Chicago.

NE POZABITE: 13. t. m. na banket — 14. t. m. na javen shod! **JUGOSLOVANSKO REPUBLIKANSKO ZDRUŽENJE.**

DOPISI.

Hudson, Wyo. — Kakor drugod, tako so tudi v tukajšnji okolici premogariji zapustili rove prvega novembra. Čez teden dni so pa pričeli prihajati brzojavke na posamezne podružnice, da je upor med premogariji in lastniki premogovih rogov poravnani. Te brzojavke so prihajale štiri dni zaporedoma in da moramo pričeti z delom. Ker se pa premogariji niso ozirali na te brzojavke, je prišel v tukajšnje naselbine superintendent ter obdržaval shod. Imel je jako dolg govor ter obljuboval premogarijem vse, in celo luno z neba in nebasa, da naj se vrnejo na delo in da je najboljša za vse premogarije, ako se odzovejo temu klicu. Toda vse je bilo toh v steno. Par dni pozneje je prišel distriktalni predsednik ter sklical sejo. Te seje so se udeležili vsi premogariji, ker so bili radovedni, kaj jim bo povedal. Poročil je, da so v južnem Wyomingu pričeli vsi premogariji obratovati in da dela okrog 85 odstotkov premogarijev in ravno tako so pričeli obratovati tudi v drugih državah, ter da bo ves ta spor izravnani v par dneh. Vsa tega se pričeli tukajšnji premogariji zopet z delom ter delali nekaj dni. Toda kmalo so izprevideli, da jim ni bila povedana resnica. Vsa tega se je vršila 29. novembra tedenska seja, na kateri so izvolili nekaj novih odborov, ki so se sklicali, da prenehajo z delom ter da ne gredo prej na delo, dokler niso priznane njih zahteve.

Kako se bo vsa stvar nadalje razvila, poročam pozneje. — **O. Pazovalec.**

Star City, W. Va. — Premogariji v tukajšnji okolici so zopet odložili krampe in lopate ter ponovno stopili v stavko. Delali so samo šest dni in so mislili, da bodo dobili primerno povračilo plače. Toda premogovniški podjetniki so jih menda zvedli za nos. Od prvega decembra dalje zopet počiva vse delo.

V tukajšnji trgovinah so cene življenjskih potrebščin vsaki dan večje. Naši delodajalci pa ne želijo ničesar slišati o kakem pov-

ljanju plače. Vsi smo radovedni, kaj se bo iz tega izšlo. — **Poročevalec.**

Benid, Ill. — Iz poročil, kateri je prinesel "St. Louis Star" dne 2. decembra je razvideti, da se vsi premogariji počivajo in da stoji stajkajočih premogarijev narašča. Premogariji v "George Creek" okrožju ki so v zadnjem tednu nekoliko obratovali, so sedaj popolnoma mirni. Premogariji v zapadni Virginiji in v okraju New River, ravno tako počivajo.

V tukajšnji okolici smo tudi vsi premogariji doma, akoravno parno piščalke nas kličejo vsako jutro na delo. V tukajšnjem mestu je okrog 2500 premogarijev.

Omenjeni list je prinesel tudi izjavo John Blacka, tajnika delavčega podokrožja U. M. W. of America, kateri je dal nekemu častnikarskemu poročevalcu ki je šel v njega, da naj pove svoje mnenje glede te stavke in kaka je odgoda, da se poveča produkcija premoga. Ista se glasi:

"Ako hočeta priti sem g. g. dr. Garfield in zvezni sodnik Anderson, jima bom jaz prekrbel krampe in lopate, da zamoreta kopati premog. To je edini način, da zamorejo premogovi rovi obratovati v okraju Franklin. Premogariji v tem okraju ne bodo počutili zelo požaljeni, ako prideta dve tako znameniti osebi delati v te premogorove."

Rudarji v tem okrožju zahtevajo za življenje primerno plačo in ponujeno 14-odstotno povlačje ni nikaka primerna plača. Videli sem že dovolj stavk, toda nobene še ne, v kateri bi bili stavkajoči delavci tako edini, kot so ravno v sedanjih stavki.

Precej značilno izjavo je podal ta tajnik. In jaz bi tudi rad videl, da bi ta dva gospoda prišla kopat premog, bi vsaj vedela, kake delo opravljamo. Jaz bi jim prekrbel še "lunch" in sicer ravno tak, kakoršnega sem imel vsaki dan, ko sem delal v rovi in vsa potrebni "tule". Sicer pa, kakor se razvidi iz poročil, bodo v raznici morali iti taki gospodje v premogorov, ako bodo hoteli imeti premog, ki bo nakopan po 14-odstotnem povlačju. — **Premogar.**

Willard, Wis. — V "Prosveti" št. 254 sem čital dopis nekoga "sovražnika" farm, ki opisuje, kako težavno je življenje na farmah in da se ne izplača živeti na deželi. K celumu njegovega dopisa omenim jaz samo toliko, da on še nikdar ni videl nobene farme in da sploh nima nobenega pojma o farmerskem življenju. Ako bi on imel kak boljši vpogled v farmersko življenje, bi nikdar ne spisal take klobase.

Opazil sem že veliko dopisov od raznih slovenskih farmersjev, ki so odgovarjali dopisniku in v katerih so pojasnili, kako je življenje na farmah in kaka so dohodki. Vsa tega se mi neumestno zdi, še enkrat celo stvar pohvaliti. Vsa lahko izprevidi, da ima farmer veliko boljše življenje in bolj udobno, kot pa industrijski delavec v velikem mestu. Kdor je kupil farmo, je dobro naložil svoj denar in se mu ni treba bati, da bi ga izgubil. — **Jakob Jarc.**

Yale, Kans. — Kakor je razvideti so premogariji v tukajšnjem okraju danes bolj trdni in solidarni, kot so bili prvi dan. Nobenemu ne pride na misel, da bi se delali in se zadovoljili s 14-odstotnim povlačjem plače, kateri je priporočil zvezni kurivni upravitelj Garfield in kateri so sprejeli nekateri vladni odborniki in operatorji.

Trudijo se sedaj na vse načine, kako bi upraviteli premogarije na delo, toda dosedaj še niso imeli nikakega uspeha.

Governorja države Kansas in Missouri sta spelirala na prostovoljce da gredo kopati premog in odprte jame. Priglasilo se je par sto dijakov in nekaj starih moških, ki niso za nobeno delo več. Kakor sem čul, je takoj prvi dan zapustilo to delo okrog 50 teh prostovoljcev ter odšli proti domu, akoravno so jih stregli vojakli.

Takoj ob prihodu "prostovoljcev" in vojakov so tukajšnji premogariji izjavili, da ne bodo ovirali teh prostovoljcev in da je strah nepotreben. Kajti val dobro vemo, da je potreba pri tem delu izuženih in močnih delavcev in da ni vsakdo sposoben za tako težko delo, kot je ravno kopanje premoga.

Sedaj so aretirali nekaj naših uradnikov, da se "ne bi izmuznili". Menda hočejo s tem prestrašiti premogarije. Toda ti izjavljajo, da ne gredo na delo prej, dokler ne dobijo onega, kar je predlagal delavski tajnik Wilson in s čimur so tudi rudarji zadovoljni. Slišal sem že marsikatero, ki je rekel, da radi mene lahko zaprejo vse uradnike, saj sam vem, kaj imam delati, ker sem že dolgo časa v organizaciji in dobro vem, kam celo zadevo. Nek drugi mi je zopet rekel, da se vsakdo strahansko moti, ako misli, da bodo razbili premogarijsko organizacijo. Raje vsi v zapor prej, predno bi do tega prišlo, da bi razbili organizacijo. Nek drugi delavec, s katerim sem se pogovarjal, mi je rekel, da je boljše biti v zaporu, kot pa iti za staro nevarnostno plačo v staro sužnost in nevarnost, poleg tega pa biti še raztrgan in lačen s svojo družino.

V splošnem se sliki enako mnenje in govore tukajšnjih premogarijev. Kako dolgo bo to trpelo, sem radoveden in kako bo vsa stvar izpadla. — **Upam, da se bo vsa stvar poravnala v občo zadovoljnost. — Farmer in Yale.**

Shidmore, Kans. Tukaj v jugozapadnem delu Kansasa so iste razmere kot drugje. Premogariji so vsi doma. Dosedaj se ni še nobeden izjavil, da je zadovoljen s ponujeno plačo.

V angleškem dnevniku "The Pittsburgh Daily Headlight" sem čital, da je prišlo v Pittsburgh nekaj "prostovoljcev" in vojakov, da bodo pričeli z obratom v odprtih jamah, kjer kopijejo premog s parnimi lopatami. Nimam dosti upanja, da bi imeli kak večji uspeh, ker so vsi prostovoljci popolnoma nevedni tega dela. Čul sem tudi že, da so ti prostovoljci jako nezadovoljni, ker so bili menda prevarani. Menda so jim rekli, da bodo nalagali premog v železniške voze. Koliko je na tem resnice, ne vem; sploh se slišijo vsakovrstne govorce in vsakdo mora biti jako oprezen, kaj naj verjame. — **F. P.**

Johnstown, Pa. — Jeklarski delavci se vedno vtrajajo na svojem stališču in obrat v jeklarni "Cambria Steel Co." je takorekoč ustavljen. Družbi se je posrežilo dobiti nekaj stavkokazov, s katerimi nekoliko obratuje, toda brez vsakega vidnega uspeha. Največ se potrati premoga, ker vedno vzdržuje ogenj v nekaterih pečeh, da bi tako preslepla druge, da je obrat popolen. Le škoda premoga, ker se sedaj obični splošno pomanjkanje istega.

Na delo se je povrnilo tudi še nekaj rojakov, ki jim žila ni pustila več ostati doma

NOVICE IZ JUGOSLAVIJE.

Kolebanje bankovca se začne v 14 dneh. Glede krone in dinarja je vlada v Beogradu sklenila, da se bo vsakih 10 dni uredilo razmerje med krono in dinarjem, tako da se bo odlej mogla tudi carina plačevati v kronah.

Tritisoč gledaliskih predstav je dopolnila prednja nedeljska repriza 'Hoffmannovim pripovedk' v narodnem gledališču v Ljubljani. V zadnjih dveh sezonalah so vstete tudi predstave v dramskem gledališču.

Arrestirali so v Beogradu neko damo, ki je hotela vtihošpiti za dva milijona kron krivo žigogašanega denarja.

Dvoje novih gledališč. V starih mehan Srbije se čista na novo osnovali dve mestni gledališči, eno v Smederevu in drugo v Kragujevcu.

Krona in dinar. Krona je doslej najnižji padec: 100 dinarjev = 450 kron. Stalno padanje kro- ne so začeli nekateri spekulanti izrabljati. Predvsem so to trgovci z živili. Takoj so namreč poy- fall cene živlom (v Srbiji, Bana- tu), predvsem onih, ki bi se mo- gle izvažati, recimo v Slovenijo.

Mnogi od njih so tudi izjavili, da nočejo več sprejemati plačila v kronah, nego samo v dinarjih. U- pamo, da tem ljudem vlada po- šteno stopi na prste. Dokler kro- na čelja še kot državni denar, to- liko časa naj se kaznuje vsakega, ki bi se branil sprejemati kro- ne v plačilo. S padcem kro- ne, razmerno povzrajanje cen se naj- najstrožje zasleduje.

Raynateljstvo državnih želez- nic v Ljubljani ustavi svoje de- lovanje in se zedinil z železniškim ravnateljstvom v Zagrebu. V Ljubljani ostane le železniško nadzornilstvo. Vsi uradniki ljub- ljanskega ravnateljstva drž. žele- znice preidejo k zagrebškemu ravnateljstvu. Za načelnika žele- zniškega ravnateljstva v Zagre- bu je imenovan ing. Leopold Frankl, rodom Dalmatince, ki je eden naših najposrednejših in- ženjev.

Nov gerent občine Kranjske- gore je dr. Josip Tigar. Prejšnje- ga gerenta Lavtarja je dejavno vladno predsedništvo odvezalo njegovih poslov, ker je okodo- val občino s tem, da je pustil pre- iti last elektrarne v roke tamoš- nje posojilnice.

Inozemstvo.

Svetovni jeclarski trust.

London. — Iz Rima poročajo, da so prišli v Turin trije ameriški finančniki, ki bi radi pridobili talijanske jeclarske za svetovni jeclarski trust, kateri je v načr- tu ameriških kapitalistov.

Angleško delavstvo ponovno za- hteva nacionaliziranje rudnikov.

London. — Na izrednem kon- gresu angleških strokovnih unij je bila ponovno sprejeta zahteva, da se nacionalizirajo rudniki. J. H. Thomas, predsednik kongresa, je dejal: "Nacionaliziranje rud- nikov se mora izvršiti v interesu vsakega ljudstva. To se lahko sgo- di s glasovnic, ki je cenejša sred- stvo, kot pa generalni štrajk. Po- slukiti se moramo propagande in dokazati pravičnost naše stvari."

Jugoslavija ni zadovoljna s za- vezniškim pogojem.

London, 9. dec. — Poluradno poročilo iz Beograda se glasi, da je jugoslovanska vlada skrajno ne- zadovoljna s mirovno pogodbo z Ogrsko, ki je v nekaj dneh izročila ogrskim delegatom. Poročilo pravi, da je jugoslovanska vlada "pripravljena braniti interese re- dinjene države s silo, ako ne bo nobena druga stvar pomagala."

Vlada v Beogradu je se ustavila pošiljanje živl na Ogrsko in to se smatra za prvi korak represalij. Med pogoji, ki so zelo ozlovoljili Jugoslavijo, je točka, ki določa, da Ogrska dobi rudnike v okrož- ju Pečuli v Medmurju; dalje so zavzemniki sklenili, da beogradska vlada izroči gotovo število ladij podomavski komisiji.

Avstrijski klerikalci istradavajo Dunaj.

Dunaj. — Položaj na Dunaju je nepojnen. Kriza vladne lakote in pomanjkanja kuriva je pripeljala do vrhuna in ljudje umirajo ku-

poma, posebno otroci. Po cele rodline izumirajo in pokopališča so že prenatlačena z mrtli. Indus- trije počivajo in delavci oblega- jo kolodvori in se tepejo za živila in kurivo, ki prihaja v zelo majh- ni množini.

Avstrijski kraji zunaj glavnega mesta niso tako na slabem. Kmet- je nimajo ravno vsega dovolj, al- toliko imajo, da bi lahko zalagali Dunaj z živili, toda avstrijski kmetje so bojkotirali Dunaj vsled dobro organizirane propagande klerikalcev in monarhistov, ki bi radi izstradali mesto in s tem u- pognili sednjo socialistično vlado, katero sovražijo. Ako vprašaj kmeta na gornjem Avstrijskem, Saleburškem ali Tirolskem, zaka- noče dati žita Dunajčanom, be- navadno odgovori: "Boljševiki!"

Dunaj naj pogine. Tako je kmet- naučen od klerikalnih hujšica- šev. Dejstvo, da so zavzemniki pri poznali dunajsko vlado, ne šteji- nič pri razjudnjakih, ki pravijo, da je republika sama na nebi že "boljševizem".

Nekonsne razmere silijo sociali- ste, da so oživili kampanjo za združitev Avstrije z Nemčijo. Pravijo, da je boljše, če je Avstri- ja nemška kolonija, kakor pa di- bi postala pokopališče.

Živezni izgredi na Tirolskem.

Ženeva. — V Inomostu na Ti- rolskem so bili zadnji teden veliki izgredi vsled pomanjkanja živil. Velika množina, obtožena iz- gladnih mučik, žensk in otrok, je napadla in vlomila v skladišče Kmetijske zveze, v gostilno in pro- dajalnice, ki so bile vse oplenjene. Ljudstvo je napadlo tudi zavod jezuitov in pobralo vse živež ter preteplo jezuite, ki so se bili po- stavili v bran.

Paderewski se drži kot klop.

Varšava, Poljska. — Paderew- skijeva vlada je demisijskonrala že pred enim tednom, toda Paderew- ski sam noče rezignirati in valed tega ne marajo parlamentarne stranke organizirati nove vlade.

Živezni škandal na Francoskem.

Pariz. — Preiskava draginje je odkrila veliki škandal, v katerem je zapletenih okrog sto oseb in med temi so mnogi odlični vladni uradniki in trgovci, ki so obtože- ni, da so poslali v Nemčijo na ti- soče ton živil, ki so bila namenje- na za prebivalstvo v Parizu. Živi- la so prodali za mastnim dobičkom.

Francoški socialisti zmagali v ožjih volitvah.

Pariz. — Pri ožjih volitvah v Parizu je bilo izvoljenih pet socia- listov. Pariz ima zdaj dvajset so- cialističnih poslancev.

Štarka kovinarjev v Angliji še traja.

London. — Štarka livarjev in kovinarskih delavcev še ni porav- nana. Štarka traja že enajst te- dnov.

Madžarski vpad v Medmurje.

Beograd, 3. dec. — (Inform. biro SHS v Washingtonu.) — Dne 29. novembra je četa ogrskih vo- jakov z eno mitraljezo prekršila demarkacijsko črto v okolici Sabotakuse v Medmurju. Ogrji so potisnili nazaj jugoslovanske ob-

mejne straže in pridrli v Lendavo. Tam so pa naleteli na naše rekrute, ki so se vrgli na Ogrce in jih zapodili nazaj čez črto. Ogrji so vzeli s sabo kapetana Gjorgjevi- ča in sedem žandarjev kot ujet- niki. Beogradska vlada je valed tega napada poslala ogrski vlad- oster protest.

Japonska predlaga preiskavo izgrediv.

Tokijo. — Japonska vlada je odgovorila na protestno noto Ki- tajske zaradi provociranja igre- div in pobijanja Kitajcev v Pu- čovu. Japonska predlaga v odgo- voru, da naj skupna japonsko- kitajska komisija preišče, kdo je zakrivil izgrede.

DELAVCE POTREBUJEMO.

Plačamo po 70c na uro. Oglasite se pri

GERHARDT F. MEYNE, Wrightwood Hermitage Ave., Chicago, Ill.

POTREBUJEMO DEKLETA IN ZENE

za prebirati fišol. Lepo čisto delo. Plača \$15.00 ali \$16.00 na teden za začetek. Vzemite Clearing karo na Archer Ave., Limits do Austin Ave., ali širše in Austin karo do kona. THE KIMBALL MARTINDALE CO., 6558 So. Ogden Ave. Chicago, Ill.

DELO PRI "PUNČ-FRESH"

Mi lahko vposlimo več deklet ali žen pri lahki pločevini za "punčanje." Pri delu od kosa se tudi precej dobro zasluži. Jamči- mo plačo od ure pri učenju. Sprejemamo tudi neizmene. V so- boto popoldne se na dala. 48 urno delo. Imamo restaurant v tovarni, tako prihranite denar.

EDISON ELECT. APPL. CO. INC.

5080 W. Taylor St. Chicago.

DELAVCI PRI LBU

potrebujemo.

Zglasite se ob 7. uri zjutraj vsak dan.

Plaša vsak dan.

THE LORD RUSSELL CO.

2494 So. LaSalle St. Chicago.

POTREBUJEMO DELAVCE

za razkladanja lesa.

Stalno delo.

Dobra plača.

Oglasite se pri:

2315 Elston Ave., Chicago, Ill.

DEKLETA IN ZENE

za lahko delo. Izbirati semena.

Dobra plača. Pri:

LEONARD SEED CO.

226 W. Kinzie St., Chicago, Ill.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) in Kanada \$4.00 na leto, \$2.00 za pol leta in \$1.00 za tri mesece; Chicago \$5.50 na leto, \$2.75 za pol leta, \$1.40 za tri mesece, in za inozemstvo \$7.00.

Naslov za vse, kar ima stik s "Hodom":

"PROSVETA"

2657 So. Lawdale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$4 per year; Chicago \$5.50, and foreign countries \$7.00 per year.

Datum v oštepanju n. pr. (November 30-19) poleg valnega imena in naslova pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Poslovilo je pravilno, da se vam ne ustavi list.

ZGODOVINA BO GOVORILA.

Največja stavka v Ameriki, v kateri so delavci nastopili v masi, je jeklarska stavka. Pred to stavko ni še nikdar zastavkalo v Ameriki hkratu do 370,000 delavcev. Bile so tudi preje v Ameriki velike stavke, toda tako velike stavke ni bilo, dokler niso jeklarski in železarski delavci odložili svojega orodja.

Če pogledamo v zgodovino, se lahko prepričamo, da so morale biti vselej razmere zrele, preden je pričelo kakšno veliko ljudsko gibanje. In jeklarska stavka ni nič drugega kot ljudsko gibanje, kajti v jeklarski stavki je prizadetih nad en milijon oseb direktno, če štejemo družine stavkarjev, ki trpe vsled stavke. In tudi tukaj so morale nastati take razmere, da jeklarski delavci niso videli drugega izhoda kot stavko.

Draginja je postajala vedno večja, mezde se pa niso povisale v skladu s to draginjo. Res se je povisala mezda jeklarskih delavcev, toda kako? Mezda se je povisala tako, da je bil delavec na izgubi, da je s povisano mezdo kupil manj potrebščin kot pred petimi leti s svojo nižjo mezdo. Ves svet je govoril in pisal o osemurnem delavniku, o prihajajoči demokraciji, ki je porazila avtokracijo centralnih sil na evropskih bojnih poljih, toda jeklarski delavci so garali še po dvanaest ur dnevno in sedem dni v tednu. Razmere se niso hočele obrniti na boljše in jeklarski in železarski delavci so se organizirali, ker so se prepričali, da le dobro organizirani delavci zboljšajo svoj položaj. Organizacija jeklarskih delavcev je bila izdelana in delavci so izvolili svoje zastopnike, da predložijo njih zahteve jeklarskim podjetnikom. Gary, predsednik United States Steel korporacije, je odklonil pogajanje z zastopniki delavcev. Zdaj ni jeklarskim delavcem preostalo drugega, kot proglasiti stavko.

Stavka je pričela za boljše življenske razmere. Takoj je padlo po štrajkarjih vse velebizniško časopisje, jeklarski podjetniki so pa ustanovili svoj tiskovni biro, da so ložje udrihali po stavkarjih. Pričeli so nazivati stavkarje boljševike, radikale in "rdečkarje", ker so po mnenju urednikov velebizniškega časopisja pomenile te besede psovke za štrajkarje. In tem časnikarjem, ki so zdaj zmerjali stavkarje, ni udarila rdečica sramu v lice, dasiravno so dobro vedeli, da so ti delavci, katere obkladajo še z drugimi imeni kot nevarnimi tujezemci, garali nočindan, da je vojna končala s porazom za avtokracijo centralnih držav. Takrat, ko je divjala vojna vihra, so rekli tem tujezemskim delavcem, da so dobri Američani, zdaj pa žanjejo najgrše psovke.

Res je večina jeklarskih delavcev rojena v tujemstvu, ali delavci so po duhu pravi Američani. In če bi vstali očetje ameriške republike od smrti, ki so darovali svoje življenje za ustanovitev ameriške republike, vsi bi rekli: v teh tujezemskih jeklarskih delavcih veje pravi neupognjeni ameriški duh, kakeršen je bil v nas, ko smo prezebali in stradali v Forge Valleyju.

In zgodovina bo nekega dne pisala: Jeklarski delavci so zaštrajkali, da se rešijo industrijske sužnosti. Večnoma so bili rojeni v tujemstvu, toda po duhu in mišljenju so bili pravi Američani, ki so ljubili svobodo, izobrazbo in sovražili sužnost.

Tako bodo poznejši zgodovinarji uvekovečili jeklarske stavkarje v zgodovini. Prikazali jih bodo kot prave borce za napredek v človeški družbi, za nekaljeno demokracijo v politiki, industriji in družabnem življenju.

Zakaj se podjetniki vpirajo skrajšanju delavnika? — Če opazujemo delavske boje, se prepričamo, da se podjetniki bolj vpirajo skrajšanju delavnika kot pa povisovanju delavske mezd. Podjetniki sicer trdijo, da nasprotujejo skrajšanju delavnika, ker trpi produkcija in postoji nevarnost, da delavci preveč lenarijo.

Ta podjetniški izgovor ni odkritosrčen, kajti podjetniki imajo druge vzroke, da nasprotujejo skrajšanju delavnika. Podjetniki se zavedajo, čim krajši je delovni čas, toliko več časa imajo delavci za svojo izobrazbo in premišljevanje o svojem položaju. Človek, ki se izobrazuje in razmišlja o svojem položaju, se pa ne da izkoriščati in pride lahko do zaključka, da bi ne bilo neupamerno, če bi delali tudi tisti, ki živijo le o delu družih.

FALL JE PREJEL ODGOVORI RADI VMEŠEVANJA V MEHIŠKO AFERO.

PO PREDSEDNIŠKOVIM IZJAVI JE ZUNANJA POLITIKA NJEGOVA STVAR.

Senator Fall obtožuje vseno Mehiko v svojem memorandumu raznih zarotniških činov.

Washington, D. C. — Republikanci in demokrate v senatnem odseku za zunanje zadeve soglašajo v tem, da ne podvzamejo ničesar z ozirom na Fallovo resolucijo, dokler predsednik ne odgovori.

Predsednik Wilson je odgovoril Fallu in mu jasno povedal v pismu, da je zunanja politika izključno predsedniškova zadeva, in da ga v tem podpira ustava Združenih držav. Pismo je pisano sicer vijudno, toda odločno, tako da ga je tudi lahko razumel senator Fall.

Memorandum, ki ga je izdelal senator Fall, pripoveduje o nekem fantastičnem načrtu, po katerem je koval Carranza zaroto, da zaleti revolucijo v Združenih državah in se polasti držav, ki mejijo ob Mehiko. Načrt je podoben delu, kakršnega izvrši pisatelj knjižnih romanov, kadar se spusti na politično polje.

Po tem načrtu je leta 1913, 23. organizacija ekstremnih agitatorjev L. W. W., obdržala dne 15. oktobra sejo v glavnem mestu Mehike, Zepanik te seje pripoveduje o načrtih za revolucijo.

Na to sejo so prišli iz Združenih držav trije delegati, dva Američani in en Mehikanec, ki so izjavili, da je mogoče proglasiti splošno stavko rudarjev in kovinskih delavcev v novembru, da imajo tri milijone prištejanih v Združenih državah, da lahko zasedejo zapadne države in dva pristana v Atlantiku, da je večje število ameriških vojakov pri volji potegniti z njimi in da ustanove reformirano vlado Združenih držav v državi Colorado. In če bo revolucija uspela, da se vrnejo Mehiki obsejne države, ki so jih dobile Združene države v letu 1848 po pogodbi.

Ti trije zarotniki so pisali seveda tudi pisma raznim mehikiškim uradnikom, mehikiški uradniki pa njim.

Ta zarotniški načrt je tako sirovo in neotesano delo, da se vsak pameten človek smeja, če kdo misli, da se izvrši revolucija v organizirani državi po takem receptu. To je splošna sodba med pametnimi ljudmi in v nekaterih političnih krogih. Po takih načrtih se dogajajo revolucije v operetih, ne pa v organiziranih državah. In kdor je izdelal načrt za revolucijo, sodi naravnost v norišnico, če misli, da se dajo izvršiti take oslarije v Združenih državah.

Načrt za revolucijo, ki ga omenja Fall, je tako fantastičen, smešen in bedast, da ga pametni in resni ljudje ne morejo smatrati resnim.

UNIJA PROFESORJEV V NEW YORKU.

New York, N. Y. — Profesorji šestnajstih državnih univerz in učilišč v New Yorku so se organizirali v unijo, katero so priključili Ameriški delavski federaciji. Profesorji so povabili ostale tovariše, da naj stopijo v njihovo organizacijo, ki se imenuje "Associated Teachers Union, Local No. 71."

ODLOKA V ZADEVI PROHIBICIJE.

Washington, D. C. — Najvišje sodišče se ni podalo svoje razsodbe v zadevi Volsteadovega prohibicijskega zakona in tudi se ni ne ve, kdaj poda razsodbo.

TRINAJST OSEB SE POGREŠAJO Z ANGLEŠKEGA PARNIKA.

New York, N. Y. — V Emdenu so izrekli deset mornarjev z ameriškega parnika "Liberty Glo", ki je ob holandskem obrežju zadel ob morskino in se prelomil na dve. Zdaj pogrešajo še trinajst mornarjev.

Zavarovalne družbe so povisale zavarovalnino, ker sta v kratkem času dva parnika zadela na morskino in se pogreznila.

Razprava o naseljevanju v kongresu.

Washington, D. C. — V sedanjem kongresnem zasedanju je v razpravi tudi predloga, ki vsebuje več zelo ostrih določb glede priseljevanja inozemcev v Zdr. države in na ta način nameravajo zabraniti vstop vsem tako zvanim "nezaklepanim inozemcem" ali radikalcem. Ako ta predloga postane zakon, bo naseljevanje v Zdr. države zelo oteženo in v nekaterih slučajih celo nemogoče. Kolikor je dosedaj znano, ni nobenega posebnega nasprotstva proti tej predlogi. Edino kongresni zastopnik Thomas Gallagher je odločno nastopil proti tej predlogi ter imel daljši govor o tej zadevi.

Ker je njegov govor jako zanimiv, istega prinašamo, da bodo rojaki izpredvidili, kako ostre določbe so v omenjeni predlogi, katere je nekoliko omenil v svojem govoru. Glasi se:

"Predloga, ki naj v bodoče regulira vstop inozemcev v Zdr. države, je nejdramatičnejša glede priseljevanja, kolikor jih je bilo dosedaj predloženih. Slišal sem danes številne govore, s katerimi so zagovarjali to predlogo in vsi se glasijo: snako, vsi so istega smisla in vsi posnemajo oni starodavni klic 'Amerika Amerikaneem'. To ni noben nov klic, ampak tega slišimo vedno in ta klic se je razlegal tudi, ko se je ustanovila ta republika. Stranka nevednežev ni še takrat, ko je bila na vrhuncu slave, sanjalarila o takih omejevalnih sugestijah!"

S to predlogo se namerava obdržati za vedno ono določbo, katere je bila sklenjena za časa vojne glede vstopa inozemcev v Zdr. države in skleniti, da postane zakon, po kateri se zabranjuje vstop ali odhod iz Zdr. držav, kar se smatra za ljudsko varstvo. S tem se le podpira druga država, da lahko drži ljudstvo doma. Ni potrebno zahtevati od vsakogar, kdor se namerava naseliti v tej državi, da mora imeti potni list svoje države, edino radi tega, ker je prišlo v Zdr. države nekaj nezaklepanih inozemcev in s tem delati težkoče vsem radi napak samo nekaterih. V tej predlogi se zahteva, da mora imeti vsakdo potni list od svoje vlade, kateri mora biti vidiran od našega konzularnega zastopnika v ti deželi, predno se zamore izseliti v te države. O tem ni nihče mišljal pred vojno. Iz debate sem razvidel nadalje, da bo na prosto dan

NEKOLIKO MISLI.

Bivši srbski ministar predsednik in vodja samostojnih radikalcev, g. Ljubomir Stojanović, poznani zgodovinar in član akademije nauka v Beogradu, se je izjavil za jugoslovansko republiko.

(Iz glavnega urada J. R. Z.)

(Opomba: — G. Ljubomir Stojanović je eden naših najodličnejših sodobnih zgodovinarjev in lingvistov. Bavi se je tudi s političnimi vprašanji Srbije zadnjih dvajset let. Bil je večkrat minister in ministar predsednik in bil je do nekoliko let nazaj na čelu stranke samostojnih radikalcev, na kar se je malo pred izbruhom vojne vrnul iz političnega življenja in se posvetil samo naučnim študijam. Odlikoval se je vedno v svoji objektivnosti in ljubezni do resnice in od tod prihaja, da je sedaj pripisoval njegovim besedam toliko več značaja, posebno če mislimo, da so bili skoro vsi prepričani, da so v resnici vsi treznomislilci in rodoljubni Srbi iz Srbije za republiko in proti monarhiji. Celo ideja je temeljito in obširno obdelana v tej knjižici, katere pa tu ne moremo priložiti v celoti zaradi pomanjkanja prostora, in zato prinašamo tu samo poglavitve misli, uverjeni, da one same jasneje izražajo pisčeve misli kot pa naši komentarji.)

Potem ko je v prvem delu svoje knjižice naglasil, da so sedanji predstavniki v zbirnem parlamentu "poslanici za nevoljo", ki se naj omeje samo na "otpravljanje neodločnih državnih poslov," in da na noben način ne sklepajo o bodoči ureditvi države, kar sme storiti samo Ustavotvorna Skupščina, iznosi pisec nekatere svoje misli o osnovni ureditvi naše zemlje na ta način:

"Predno preidemo na stvar samo (o bodoči ureditvi naše države) moramo priti na čisto z glavnim vprašanjem:

ALI ŽELIMO SRBI, HRVATI IN SLOVENCJI ŽIVETI V ENI DRŽAVNI ZVEZI, V ENI ENOSTAVNI DRŽAVI?

Jaz sem prepričan, da bo vsak razumen Srb, Hrvat in Slovenec odgovoril na to vprašanje, DA ZELI! Vsak, ki ima le malo krdave pameti, bo zahteval, da zasnujemo ENO državo, če se radi drugemu, radi naravnega nagona za samovladarstvom. Vrednotenje bilo bi močnejši, da tem lažje bomo pridobili svobodo in zopet ne pademo v suženjstvo, v katerem smo bili do včeraj.

Brez dvoma je, da nas bo skupno življenje v eni naši državi približevalo, kakor nas je dosedanja razdrojenost pod tuji vladami oddaljevala. Ali bo to približevanje prineslo popolno in pravo narodno jedinstvo, to naj odloči čas s svojimi nezmožljivimi zakoni društvenega razvoja, kar za nas sedaj velja to, da gledamo na ono, kar nas SPAJA, in ne na ono, kar nas RAZDAVAJA.

Ali pa je mogoče, da se te različne mentalitete, razne tradicije, različni narodni ideali in razna verska prepričanja zložijo in voljno pristanejo, da žive v ENI državi?

Jaz mislim, da je mogoče.

To pa se lahko zgodi samo pod enim pogojem: ČE BO NOVA DRŽAVA TAKO UREJENA, DA IMA VSAKO PLEME V NJEJ VSE ONO, KAR BI IMELO, ČE BI ŽIVELO V SVOJI ZASEBNI DRŽAVI — IN V POVRH VSEGA TEGA, ČE BI IMELO VEČ MOČI ZA SVOJE VZDRŽANJE.

Hrvati in Slovenci, in dobra polovica Srbov so živel do včeraj v svojih pokrajinah, toda pod tujo državno upravo, ki jim ni pustila živeti in se razvijati tako, kakor bi mogli in želeli, ampak tako in samo toliko, kolikor se je njej zdelo. Sedaj pa ko stopijo v zvezo s Srbijo, bi morali biti prepričani, da so ravno tako svoji gospodarji, in ne da so samo zametki ene uprave z drugo.

Ako bomo v novi državi eden drugemu kazali, da se eden drugega bojimo in branimo; ako bomo v državi zbori radi sestave večine in pomaganja vlade eden drugemu nagajali in zahtevali posebne plemenke koristi na račun celine — potem ne bomo imeli od naše zveze prav nič! Ustavili bomo novo Avstrijo v malo blažnji obliki. Prigatiti bomo tako daleč, da se bodo v parlamentu in deteli ustvarile namesto nacionalnih političnih strank narodne stranke, kakor se to že pojavlja pri nekaterih hrvaških avstrijskih, ali pa se bodo ustanovile verske stranke, kakor se to jasno vidi pri klerikalni stranki, in kakor so te nekateri muslimani izjavili, da žele enostavno državo zato, da bi grupirali vse muslimanske elemente v eno celino radi zaščite "muslimanskih interesov".

Sedaj pa preidemo na stvar samo.

Po mojem mišljenju sta dva vprašanja, ki se morata racionalno rešiti za bodočo državno stabilnost: DRŽAVNO JEDINSTVO IN OBLIKA DRŽAVNE VLADE.

1. DRŽAVNO JEDINSTVO:

Ustanovit je treba enostavno državo na demokratični podlagi, o kateri bodo enakopravni državljani, Srbi, Hrvati in Slovenci (Muslimane naše krvi nalašč ne omenjam, ker verna ne more biti znak narodnosti) skupno z vsemi tujnimi narodnostmi, ki se zatečejo na naš državni teritorij.

Kot blistavo znamenje državnega jedinstva smatram:

1. Skupno domobranstvo — eno armado na suhem, vodi in zraku;

2. Jedinstvo v odnosih napram drugim državam — ena zunanja politika;

3. Jedinstvo prevoznih sredstev — skupno delo pri gradnji železnice, premoškega in rečnega prevoza radi ekonomskega razvoja vseh krajev;

4. Jedinstvo v ekonomskih odnosih napram drugim državam — skupne trgovinske pogodbe in skupno carino;

5. Skupne finance za vzdrževanje teh oddelkov, za kar bi se mogli porabiti dohodki od carine, monopola in prevoza...

6. Skupnost denarnega sistema, ena državno-narodna banka, skupen trgovinski zakon in zakon o akcijonarnih društvih...

Za druge podružnice državne uprave je treba pustiti v novi detelni ustavi možnost, da morejo prevzeti skrb za njihove ureditve posamezne samoupravne pokrajine pod izrecnimi pogoji.

Te oblasti (samoupravne pokrajine) bi volile svoje guvernerje in imele svoje skupščine, ki bi izdelovale zakone za vse podružnice svoje notranje uprave poleg pravi omejitvi, in določale davke za prebivalstvo v pokritje stroškov oblastne administracije in vzdrževanje oblastnih davkov. Razume se, da bi bili njihovi zakoni kontrolirani tako, da bi odgovarjali duhu ustave cele države in da ne bi delali škoda prebivalstvu drugih oblasti. To kontrolo bi vršilo državno sodišče, katerega razsodbe bi bile končne.

Razlogi za to (za samoupravne pokrajine) so tako mnogostevilni, da bi se lahko napisala debela knjiga. Tukaj jih je nekoliko:

1. Naloga moderne države so tako mnogostrokovne, raznovrstne in mnogostevilne, da se mora v vsaki malo večji državi deliti vsak vladni oddelki na mnoge pododdelke, za kar je potrebno mnogo uradnikov in radi tega se zgublja skupnost v poslih in preglednost velikega dela.

2. Med našimi pokrajinami je velika razlika tako v kulturnem, kakor tudi v ekonomskem oziru. Pa tudi njihove potrebe so različne, valed česar je izdajanje skupnih zakonov veljavnih za celoto nemogoče, ker kar je za eno pokrajino največja potreba, to bi bilo za drugo luksuz, brez katerega bi ona lahko bila vsaj za nekaj časa. Istotako bi bila enakost neposrednih državnih davkov za eno pokrajino majhna in lahka, medtem ko bi bili davki za drugo prehud in teški.

3. Vsaka pokrajina ima svoje potrebe in zahteve in vse bodo nankrat zahtevale od državne uprave, da jih zadovolji in jim pomore. Vsaka bo od nje takoj zahtevala na primer: zidanje novih kol, bolnišnic, ureditev cest in potov, ustanovitve kopalšč, eksploatacije lesa in rude, izusenje močvir, regulacija rek, itd. itd. Ko bi vsi ti posli nankrat pali na centralno upravo, vzelo bi dolgo vrsto let predno bi vsi prišli na vrsto, zato, ali ne bi bilo bolje, praktičneje in koristneje prepustiti vse te posle samoupravnim pokrajinam, ker one najbolj poznajo svoje potrebe inred po katerem se morajo izvršiti, kakor tudi sredstva za izvršitev istih. Na ta način ne bi imeli ničče prilike jeziti se nad centralno upravo, da ene zapostavlja na račun drugih, obratno pa bodo sami sebi odgovorni za delo in nedelo.

4. V večji državi s centralizirano administracijo je zaposleno malo ljudi, ki dajejo direktive, kateri pa vsled ogromnega dela in vkljub najboljši sposobnosti in dobri volji, niso vstanu opravili vseh poslov in gledati, da se točno in pravilno izvrše, medtem ko je dosti drugih ljudi, ki imajo iste sposobnosti in možnosti, pa so določeni za druga manj važna dela. Centralizirana administracija ne daje priložnosti vsakemu udeležencu pokazati svojih možnosti in tudi nima moči, da bi izvršila dela tako kakor bi bilo pričakovati.

5. V centralizirani administraciji s velikim številom uradnikov se vsotvarja birokratizem in tabloosno delo, kupčijo se številke in površno se rešujejo akti. Vsega tega ni pri manjših administracijah.

6. Centralizirana birokratska administracija odbija državljane od interesiranja za občne stvari, ker se jim ne da prilika, da bi tudi oni kaj storili. Zanimanje za občne stvari se vzbuja le tedaj, če se ljudstvo dopusti, da samo dela in ne pričakuje, da bi stvari zanj uredil kedo drugi.

7. Ko bi se ustvarile samoupravne pokrajine, pojavilo bi se med njimi tekmovalstvo in ugled. Niti ena ne bi hotela, da zaseda za drugo, ampak bi se vsaka trudila, da doseže drugo, in če jo je dočela, da jo

preteče... V centralizirani državi ni ugleda, ni tekme; vse je ojednaceano, vse je mrtvo in se komaj giblje.

8. V centralizirani državi postaja samo eno mesto kulturno središče, vsa druga mesta pa zaostajajo. V državi s samoupravnimi oblastmi ustvarjajo se po pokrajinah kulturni centri, zato pa tudi prosveta in kultura toliko hitreje proderete med narod.

9. Je pa še en, specialno srbsko-hrvaško-slovenski razlog; in ta je: Ne maramo se eden drugemu nakopati na rame, ne moramo se kregati med seboj in eden drugemu predbacivati, da en drugega izkoriščamo, nočemo eden drugemu šteti griljačev...

II. OBLIKA DRŽAVNE UPRAVE.

Z demokratskega stališča v novi državi je treba, da bo vrhovna oblast popolnoma v rokah naroda. In ker imamo monarhijo večjo polovico oblasti v rokah vladar, in to ne samo za čas njegovega življenja, temveč tudi za svoje naslednike, in manjšo polovico oblasti pa narod, zato mislim in trdim, da je treba, da bo oblika nove države ureditva REPUBLIKANSKA, to je, da narod za gotov čas voli in izbere državnega poglavarja in izvrševalno oblast, kakor tudi svoje predstavnike za zakonodajo, da bi mogli njihovo delo kontrolirati in jih od časa do časa utrjevati v tej njihovi dolžnosti, ali pa jih zamenjati z drugimi.

Lahko bi se navedli številni dokazi, da je REPUBLIKA BOLJA OD MONARHIJE (in o tem bi se dala napisati debela knjiga), dovolj pa bo če navedem samo nekatere.

Tudi če bi bila v rokah vladarjev

najde vsako raznostrane čustvitosti, za katere bi se moral vsakdo zanimati ter pazno čitati, ker to je prvi pogoj k napredku.

Dolgo časa smo podpirali privatne osebe a tem, da smo obdržali vse društvene seje v prijetnih dvoranih, prirejali veselice in shode. In kako so hvalili za vse, se je pokazalo na dan otvoritve "doma".

Ker so pri J. N. D. zastopniki društva raznih jedot in zvez in ker je organizacija J. N. D. inkorporirana na enakopravni podlagi, imamo v "domu" vse društva ali posamezni člani, ene in iste pravice. Vse to je dolžnost posameznikov kot cele organizacije, paziti na to, da vlada med članstvom edinstvo in bratoljubje. Pozivljamo vse rojake, podpirajo drug drugega, zaupajmo si in delujmo za splošni napredek organizacije J. N. D. ter blagor celokupnega članstva. Čemu bi se dvajili in eden drugega sovražili, ker smo vsi skupaj delavci trpin, odvisni eden od drugega? Mi potrebujemo združenja in sicer tesnega, ako hočemo ohraniti tiste skromne pravice, za katere smo se lupo vrnili let borili. Prijatelji, nahajamo se v zelo resnih časih, v časih preizkušnje za delavstvo! Kaj vse se bo izmislilo iz tega, je zelo težko prerokovati. Splošnovali ustave in zakone ta delala ni nič več kot naša sveta dolžnost, se posebnost, ker smo tajci; toda želimo pa, da se po istih naših brani pred privatnim izkoriščanjem velikih korporacij!

Rojaki! Ohranite si vsaj nekaj plemenitih besed, ki sta jih izgovorila govornika ob času otvoritve "Jugoslovanskega narodnega doma".

V imenu odbora "Jugoslovanskega narodnega doma" izrekam na tem mestu zahvalo vsem darovalcem prostovoljnih prispevkov za J. N. D. kakor tudi nabiralcem istih, ki so z tako vno vrili svojo teško jim naloženo nalogo. Iskrena zahvala tudi našim vrlim ženam, ki so storile marsikak korak za JND in s tem pripomogle do boljšega uspeha. Izkazalo se je, da tudi one streme po napredku in razvoju naše JND za kar jim gre vsa čast.

Odboru "Jugoslovanskega narodnega doma" in zastopnikom (team) društva naznanjam, da se udeležite polno številno redne mesečne seje JND, ki se vrši 14. decembra zvečer točno ob polosmi uri v prostorih JND. Na ti seji bodo predložena nova društvena pravila JND. — **Fred A. Vider**, tajnik J. N. D.

Gross, Kans. — Delavske razmere na kanadskem premogovnem polju so sledeče:

Pretečni teden je kanadski gubernor obdržal več shodov, na katerih je apeliral na premogarje, da naj gredo za boljše voljo nazaj na delo. Apeliral je nanje kot dobre patrijotične državljane in ne kot stavkajoče rudarje. Slikal jim je v živih barvah revščino, v kateri se nahaja ljudstvo vsled pomanjkanja premoga. Toda pri tem je pa pozabil omeniti revščino, v kateri se nahajajo premogarji 365 dni v letu vsled premafzuega zaslužka.

Ker pa vsi ti shodi in apeli ni so imeli niti najmanjšega vpliva na premogarje, da bi se povrnil na delo za stare plače in obesili unijo na kol, je gubernor vbral druge strune.

Izdel je apel za prostovoljce, da bi kopali premog. Kot se čuje iz poročila, se je oglašala vojska organizacija "Američkih legijskih narjev" in razni dijaki iz vseh del, da bodo kopali premog. Izdava jim jamči pet dolarjev na dan in prosti stanovanje. Toda to stanovanje je zunaj v vojskih prostorih, ker nihče ne more sprejeti na stanovanje teh prostovoljcev, ker nihče nima prostora. Ravna je prevzela vse promogore pod svojo kontrolo in vse odprte jame ali takozvane "sunshine mines". V poslednjih so pričeli nekoliko s obratom. Projeleto je vojno stanje v okrajih "Lawford in Cherokee, sploh na premogovnem polju.

Prejšnjega decembra so dospeli "državni premogarji" in v njih varstvo 1200 mož državne milice in 600 sveznih vojakov iz taborniškega Funston in Leavenworth. S seboj so pripeljali tudi večje število strojnih pušk in zakopnih minarjev. Vojake in "prosto-

voljce" so razdelili okrog odprtih jam, kjer kopljejo premog a parnimi lopatami.

Nekaj teh "prostovoljcev", ki so člani "A. Legion", je prišlo tudi v tukajšnji okraj z namenom, da bi kopali premog, toda prišli so takoj v konflikt s člani tukajšnje postaje te organizacije, ki so tudi premogarji in se ne marajo odsvati, da bi kopali premog. Kajti ti izjavljajo, dasta organizacija ni bila ustanovljena v ta namen, da bi nje člani stavko kazili.

V tukajšnjih odprtih jamah je delalo v normalnih časih okrog 15 odstotkov vseh premogarjev v Kansasu. Ako spravijo ti "prostovoljci" vse te "majne" v obrat, kar je sveda veliko vprašanje, ne pomeni še vse to nič.

Ko to pšiem, brije zunaj strupeni sever in se igra z snežinkami; par sto korakov od mojega stanovanja zunaj na polju pa postavljajo lovski šotore za sčue in za "prostovoljce".

Tukajšnji lokalni časopis prinašajo poročila, kako veliko premoga so že nakopali. Toda jaz sem sosed enega teh obratov in na lastne oči vidim, da še niso nakopali niti enega funta premoga. Lahko bodo zadovoljni, ako bodo nakopali toliko premoga, kolikor ga bodo potrebovali za svoje potrebe, da ne bodo zmrznili. Pač pa bo ta poskus precej drag za kanadske davkoplačevalce.

Pri tukajšnjem obratu vidim, da je okrog 20 "prostovoljcev" in 175 vojakov.

Železničarji so tudi obdržali izredno sejo in sklenili, da ne bodo prevažali premoga, katerega bodo nakopali ti "prostovoljci". Ko to pšiem, še ne vem, če je eksekutiva železničarjev potrdila njih sklep.

Tukajšnji premogarji so popolnoma mirni, in se niti najmanj ne ozirajo na to, da so tukaj "prostovoljci" in vojaki, ker sami dobro vedo, kako se morajo dobro organizirati delavci zadržati v času njih največje krize. Čui sem že marsikatega, ki je rekel, da se lahko zaroti pekljo in nebo, in ne bo preprečilo, da ne zmaga pravica. — **Forstevalec**.

Diamondville, Wyo. — V državi Wyoming se je pričela premogarska stavka prvega novembra kot v drugih državah. Stavka je trajala od 17. novembra, ko je sklenila izredna konvencija wyominškega okrožja U. M. W. of America, ki se je vršila 14. novembra t. l. v Cheyennu, Wyo., da se prične zopet z obratom v rovi. Na ti konvenciji se je razpravljalo, kako bi odpomogli državi, ker je pričelo splošno pomanjkanje premoga in da bi premogarji ne bili oškodovani vsled tega. Po daljši debati se je zaključilo, da se prične zopet z obratom, ker so lastniki premogorovov obljubili, da bomo delali že po novi pogodbi, kakršno bodo sklenili z zastopniki premogarske organizacije.

Takoj po tej izredni konvenciji so se vršile izredne seje vseh podružnic, na katerih so razpravljali o tem sklepu. Pri nekaterih podružnicah so sklenili, da pričnejo s delom in pri nekaterih pa, da ne, da hočejo čakati izida konference v Washingtonu. Sploh je zavladala zmešnjava in nihče ni vedel, pri čem da je. V ponedeljek, 17. novembra so pričeli nekateri premogorovi z obratom, ki so pa delali samo nekaj dni, ker se ni priglasilo dovolj delavcev. Le malo jih je obratovalo do danes 30. novembra. Toda delali smo pod istimi pogoji, kot pred prvimi novembrom. Sedaj pa menja počivajo zopet vsi rovi.

Ravno danes, ko to pišem, sem opazil na kompanijski pisarni nabito notico, da nam povikajo s 1. decembrom plačo za 14 odstotkov. — **Delegat zadnje izredne konvencije**.

Bozandup, Mont. — Tudi v tukajšnji naselbini smo premogarji odložili naše orodje ter zapustili premogorove za nedolžen čas. Vsi premogarji so popolnoma mirni in ne dajo nikakega povoda za razne neprijetnosti, ki so le v škodo delavcem samim. Marsikateri ni je še rekel, ako se sedaj poda svojim izkoriščevalcem, da je potem njegova usoda zapetena in da bo še bolj izkoriščen.

Tudi v tukajšnjem premogorju so poskušali hodi kopati premog. Toda, kot se pripeti vsakega neizkušenemu premogarju, tako se je tudi tukaj pripetila nesreča, ki bo vedno spominjala dobitnega, ko da je poskušal kopati premog. Nekemu bosan je namreč voziček za premog zdrobil nogo in kakor se čuje, mu je bilo morali odrezati. Bil je nepreviden pri premikanju napolnjenih in praznih vozičkov in menda hotel ustaviti s nogo napolnjen voziček s premogom.

V tukajšnjem mestu je že veliko pomanjkanje premoga. Šole bodo menda morali zapreti, ker ni premoga. Tudi dušni pastir se je že prišel pritoževati, da ne bo mogel izvrševati svojega opravila in da ne bo imel nolenega laznika, kar ljudje ne bodo marali zahajati v mrzlo cerkev. Zakaj se pa ne pritoži svojememu vsega-mogočemu gospodarju, v katerega imenu on opravlja svojo službo, da bi mu pomagal v sedanjih njegovi krizi. Saj ima menda on več moči kot navaden zemljan-premogar.

Pri nas se je že pričela zima in nas obdaruja s snegom, ki ga imamo okrog enaga čevlja na debelo. V tukajšnji okolici so postali nekateri farmarji srečni, ker so iskale olja našli na njih farmah oljne vrečice. Farmarji so prodali svoje farme za jako visoko ceno in eden je prodal 80 akervjev veliko farmo za 20-tisoč dolarjev. Miljonarji so ekakali v tukajšnji okolici kot muhe brez glave. Vsi se tepejo, kdo bo bolj srečen in farmarji pa tudi težko čakajo, da bi našli še več oljnih vrečic, da bi prodali svoje farme za visoko ceno. — **A. Komac**.

Diamondville, Wyo. — V okolici Kemmererja počivajo vsi premogorovi. Prvega novembra so odložili vsi premogarji orodje ter ostali doma do 17. novembra. Na ta dan so pa pričeli rovi zopet obratovati, ker so nam obljubili, da bomo dobili izboljšano plačo, kot v drugih državah. Ker pa premogarji niso bili zadovoljni s 14-odstotnim povzvišanjem plače, so prvega decembra odložili orodje ter ostali doma. Vse je popolnoma mirno in ako tujci pride v tukajšnje okolice sploh ne opazi, da počiva vsa premogarska industrija. **Poročevalec**.

Cellinwood, O. — Opozorjam rojake v tukajšnji naselbini in bližnji okolici na veselico, katero priredi društvo "Mir" št. 142 SNPJ. prihodnje nedeljo, 14. decembra t. l. Za najboljšo vsakovrstno postrežbo bo skrbel veselilni odbor. Posebno opozorjam člane tega društva na sklep zadnje redne seje, da mora vsak član, kdor se ne udeleži te veselice, prispevati en dolar v društveno blagajno za pokritje društvenih stroškov, ker je blagajna izčrpana.

Nadalje opozorjam člane na glavno letno sejo, da se iste udeležijo, sicer bodo kaznovani po prav

